

**Κείμενο διαλόγου ενόψει του Περιφερειακού
Αναπτυξιακού Συνεδρίου ΚΡΗΤΗΣ**

**Η Αγροτική Οικονομία της Κρήτης μπροστά σε νέες
προκλήσεις**

Πίνακας περιεχομένων

1. Η Ελληνική Αγροτική οικονομία -Υφιστάμενη κατάσταση.....	3
1.1 Παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση τροφίμων - Μια ραγδαία Μεταβαλλόμενη Παγκόσμια Αγορά.....	3
1.2 Τα δεδομένα της ελληνικής αγροτικής επιχειρηματικότητας	4
1.3 Το Μέγεθος των Ελληνικών Αγροτικών εκμεταλλεύσεων.....	5
1.3.1 Αξία Παραγωγής ανά εκτάριο	6
1.3.2 Αξία Παραγωγής ανά εκμετάλλευση	8
2. Εισαγωγές Αγροτικών Προϊόντων.....	9
2.1 Αδυναμία Αξιοποίησης του ποιοτικού πλεονεκτήματος των Ελληνικών Τροφίμων	9
3. Αγροτική Οικονομία της Κρήτης	10
3.1 Αριθμός εκμεταλλεύσεων ζωικής παραγωγής στην Περιφέρεια Κρήτης (2009 – 2022)	11
3.2 Βιολογική Γεωργία & Κτηνοτροφία: Αριθμός βιολογικά πιστοποιημένων γεωργικών & κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην Περιφέρεια Κρήτης (2009 – 2020)	12
4. Αγροτική Εργασία: Ημέρες εργασίας απασχολούμενων σε γεωργία – κτηνοτροφία στην Περιφέρεια Κρήτης (2009 – 2020).....	13
4.1 Πορεία εξαγωγών ανά κλάδο στην Κρήτη	14
5. Η σημερινή κατάσταση στον αγροτικό τομέα.....	14
5.1 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (εκατ. €) Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία (2022).....	15
5.2 Εξέλιξη των αγροτικών προϊόντων της Κρήτης (αξία σε εκατ. €)	15
5.3 Εξέλιξη των αγροτικών προϊόντων της Κρήτης (ποσότητες σε χιλ. τόνους)....	16
6. Κοινή Αγροτική Παραγωγή – Η μείωση των επιδοτήσεων των καλλιεργειών της Κρήτης από την Νέα ΚΑΠ.....	17
7. Συμπεράσματα προτάσεις	18
7.1 Δυνατά Σημεία.....	18

7.2 Αδύνατα σημεία.....	18
7.3 Ευκαιρίες	18
7.4 Απειλές	18
8. Στρατηγικό Σχέδιο χωρίς Στρατηγική.....	19
8.1 Για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας απαιτείται ένας ρεαλιστικός στρατηγικός σχεδιασμός.....	19
9. Προτάσεις για την Ανασυγκρότηση της Αγροτικής Οικονομίας	21
9.1 Αγροτική οικονομία προσανατολισμένη στην αγορά και Στρατηγική διαφοροποίησης.	21

Κείμενο διαλόγου ενόψει του Περιφερειακού Αναπτυξιακού Συνεδρίου ΚΡΗΤΗΣ

Η Αγροτική Οικονομία της Κρήτης μπροστά σε νέες προκλήσεις

1. Η Ελληνική Αγροτική οικονομία -Υφιστάμενη κατάσταση

1.1 Παγκόσμια παραγωγή και κατανάλωση τροφίμων - Μια ραγδαία Μεταβαλλόμενη Παγκόσμια Αγορά

Από το 1960 έως σήμερα, ο παγκόσμιος πληθυσμός υπερδιπλασιάστηκε, η παγκόσμια παραγωγή τροφίμων υπερτριπλασιάστηκε και η χρήση γεωργικών γαιών αυξήθηκε περίπου 15% (OECD, 2019). Ο FAO εκτιμά την ακαθάριστη αξία της παγκόσμιας γεωργικής παραγωγής σε περίπου 5 τρις. \$

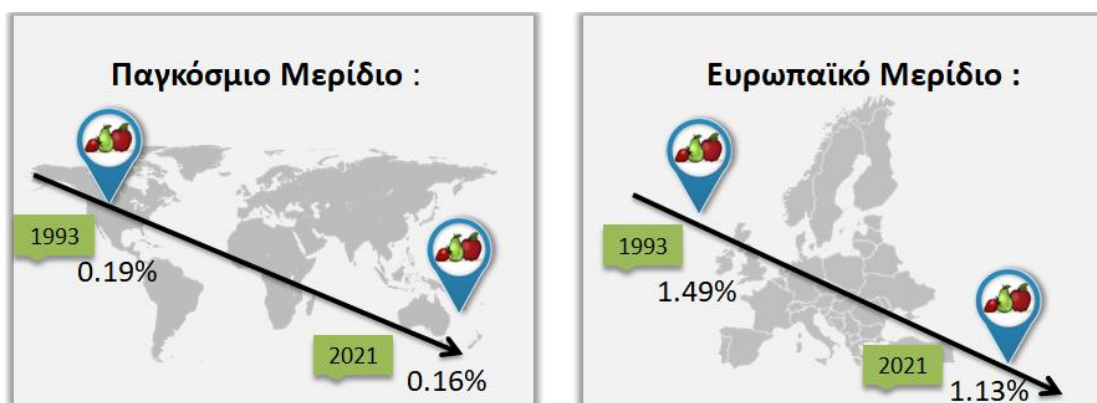
Κατά τα έτη 2000-2021 η κατά κεφαλήν κατανάλωση τροφίμων παγκοσμίως αυξήθηκε κατά 11%. Ο παγκόσμιος πληθυσμός από 8 δισ. το 2022 προβλέπεται να φτάσει τα 9 δισ. το 2037. Ο ΟΗΕ προβλέπει ότι ο πληθυσμός θα φτάσει τα 10,4 δισ. τη δεκαετία του 2080 (UN, 2022).

Κατά την δεκαετία 2023-2032, η παγκόσμια παραγωγή αγροτικών προϊόντων αναμένεται να αυξάνεται κατά 1,1% ετησίως (OECD/FAO 2023) .

Η παγκόσμια κατανάλωση τροφίμων αναμένεται να αυξηθεί κατά 15% λόγω της αύξησης του πληθυσμού και των εισοδημάτων. Η Υποσαχάρια και η Βόρεια Αφρική, αναμένεται να δουν τις μεγαλύτερες αυξήσεις στην κατανάλωση βασικών ειδών διατροφής (OECD/FAO 2023).

Η παραγωγή κτηνοτροφικών - αλιευτικών προϊόντων θα αυξηθεί κατά 10% την επόμενη δεκαετία, με την Ινδία και την Κίνα να παράγουν το 48% της παγκόσμιας παραγωγής (OECD/FAO 2023).

Το 2023, οι εξαγωγές και οι εισαγωγές γεωργικών προϊόντων μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών αντιπροσώπευαν το 8,1% του συνολικού εμπορίου αγαθών εκτός ΕΕ. Μεταξύ 2013 και 2023, το εμπόριο γεωργικών προϊόντων της ΕΕ είχε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 4,6 %· με τις εξαγωγές (4,7%) και τις εισαγωγές (4,4%) (eurostat, 2024).

Faostat, 2024

Η Ευρωπαϊκή κατανάλωση τροφίμων παραμένει σταθερή και είναι η υψηλότερη στο κόσμο, καθώς η μικρή αύξηση στην κατά κεφαλήν κατανάλωση τροφίμων (970kg κατά κεφαλήν κατανάλωση/έτος σε σύγκριση με τον παγκόσμιο μέσο όρο 800kg κατανάλωση/έτος) αντισταθμίστηκε από τη μείωση του πληθυσμού κατά 1%. Η παγκόσμια ζήτηση τροφίμων υπολογίζεται ότι θα αυξηθεί 60% έως το 2050.

1.2 Τα δεδομένα της ελληνικής αγροτικής επιχειρηματικότητας

Σύμφωνα με τη δημοσιευμένη μελέτη της Eurostat (2022 - 2023) και τη μελέτη της Τράπεζας Πειραιώς (2022), περί το 3,5% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας προέρχεται από τον αγροτικό τομέα. Το 10,7% των εργαζομένων της χώρας (400.000 άτομα), αφορά σε εργαζομένους του πρωτογενή τομέα. Καταμετρήθηκαν 684.950 αγροτικές εκμεταλλεύσεις, αποτελώντας το 6,7% του συνόλου της ΕΕ. Το 8.3% του

συνόλου των αγροτών αποτελείται από νέους αγρότες (κάτω των 40 ετών). Η παραγωγή μειώθηκε κατά -16% σε σχέση με το 2022. Το 2023, η γεωργική παραγωγή στην ΕΕ αποτιμήθηκε σε 537,1 δισ. €, μειωμένη κατά 1,5%, σε σύγκριση με το 2022 (545,4 δισ. €).

1.3 Το Μέγεθος των Ελληνικών Αγροτικών εκμεταλλεύσεων

Το 62,9% των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων ανήκουν στην κατηγορία των πολύ μικρών και μικρών ($0 \text{ €} < \text{οικονομικό μέγεθος} \leq 8.000 \text{ €}$). Το 36,8% των ελληνικών αγροτικών εκμεταλλεύσεων ανήκουν στην κατηγορία των μεσαίων και μεγάλων ($8.000 \text{ €} \leq \text{οικονομικό μέγεθος} \leq 249.999 \text{ €}$). Το 0,30% ανήκει στην κατηγορία των πολύ μεγάλων (οικονομικό μέγεθος $\geq 250.000 \text{ €}$).

Μελέτη Eurostat, 2022

Η Ελληνική αγροτική οικονομία από την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ ενισχύθηκε με σημαντικά κονδύλια, τόσο για την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος όσο και για επενδύσεις ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, χωρίς όμως να μπορέσει να αντιμετωπίσει τα διαθρωτικά της προβλήματα.

Οι σημαντικές αυτές οικονομικές εισροές δεν κατάφεραν να αποτρέψουν την συρρίκνωση του αγροτικού τομέα και την όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση της χώρας από τις εισαγωγές τροφίμων.

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ την δεκαετία 2009-2020 οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν 26,6% ενώ η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση 18%.

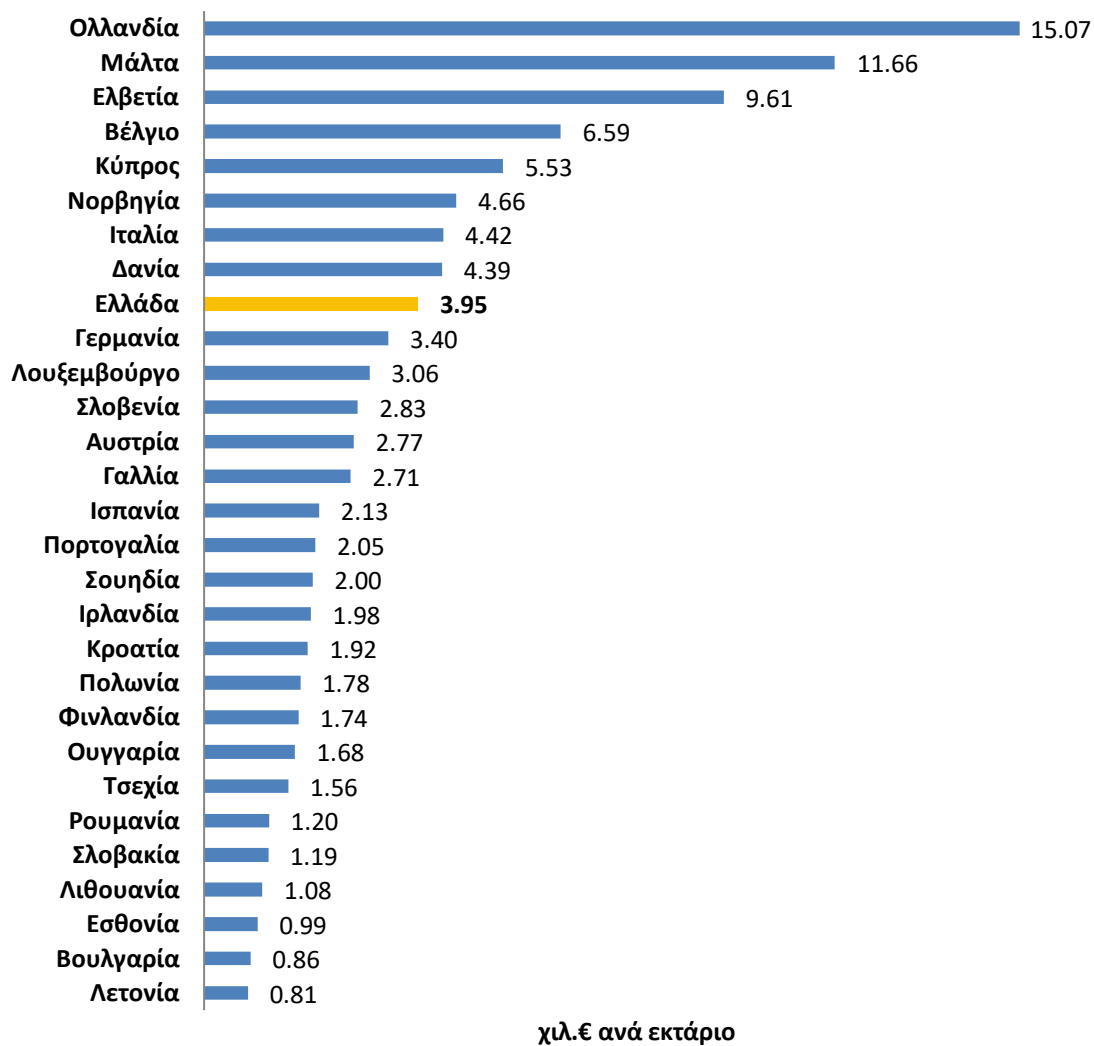
Παρατηρούμε δηλαδή μια εγκατάλειψη τόσο του αγροτικού επαγγέλματος όσο και της αγροτικής γης, γεγονός που σημαίνει ότι η αγροτική γη που

εγκαταλείπεται δεν αξιοποιείται από τις υπάρχουσες εκμεταλλεύσεις, με συνέπεια ο αγροτικός κλήρος να παραμένει μικρός και πολυτεμαχισμένος.

1.3.1 Αξία Παραγωγής ανά εκτάριο

Στην αξία παραγωγής ανά εκτάριο για το 2020 η Ελλάδα κατατάσσεται στην 9^η θέση ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε και την Ελβετία, με 3,95 χιλιάδες ευρώ ανά εκτάριο. Από το παρακάτω διάγραμμα γίνεται εύκολα εμφανές πως οι χώρες με ανώτερη τεχνολογική εξειδίκευση έχουν καλύτερη θέση στην κατάταξη με την αξία παραγωγής ανά εκτάριο. Στην 1^η θέση παραμένει η Ολλανδία με 15,07 χιλιάδες ευρώ ανά εκτάριο, ενώ την πρώτη τριάδα συμπληρώνουν η Μάλτα με 11,66 χιλιάδες ευρώ και η Ελβετία με 9,61 χιλιάδες ευρώ αξία παραγωγής ανά εκτάριο με τέταρτο το Βέλγιο με 6,9 χιλιάδες ευρώ.

Αξία παραγωγής ανά εκτάριο

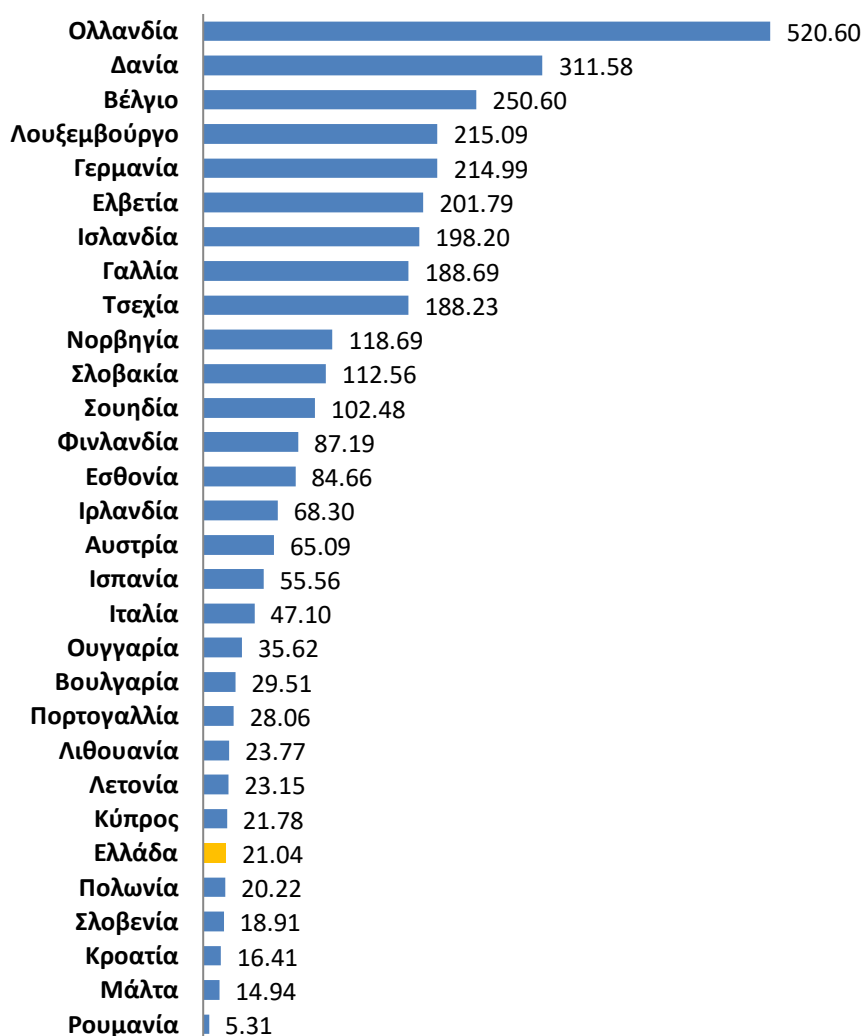
Πηγή: Eurostat

1.3.2 Αξία Παραγωγής ανά εκμετάλλευση

Ένα πρώτο συμπέρασμα που δύναται να εξαχθεί από το διάγραμμα είναι πως οι τεχνολογικά προηγμένες χώρες της Ε.Ε και αυτές με την μεγαλύτερη οικονομική μεγέθυνση παρουσιάζουν την μεγαλύτερη αξία παραγωγής σε χιλιάδες ευρώ ανά εκμετάλλευση. Συγκεκριμένα, για το 2020 την 1^η θέση έχει η Ολλανδία με 520,6 χιλιάδες ευρώ αξία παραγωγής ανά εκμετάλλευση, ενώ ακολουθούν η Δανία με 311,58 χιλιάδες ανά εκμετάλλευση και το Βέλγιο με 250,60 χιλιάδες. Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 25^η θέση με 21,04 χιλιάδες ευρώ ανά εκμετάλλευση.

Αξία Παραγωγής ανά Εκμετάλλευση

χιλ. € ανά εκμετάλλευση

Πηγή: Eurostat

2. Εισαγωγές Αγροτικών Προϊόντων

Ένας άλλος δείκτης ενδεικτικός της μειωμένης ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα είναι αυτός των εισαγωγών-εξαγωγών. **Η Ελλάδα** χώρα μεσογειακή με τεράστιες παραγωγικές δυνατότητες **δαπανά περισσότερα από 10 δις ευρώ το χρόνο σε εισαγωγές τροφίμων!!!** και μάλιστα εισάγει προϊόντα στα οποία έχει συγκριτικό πλεονέκτημα παραγωγής, όπως τα κηπευτικά.

Η εγκατάλειψη της αγροτικής γης και η αδυναμία εκσυγχρονισμού και προσαρμογής στα νέα δεδομένα της αγοράς, δημιουργεί μεγάλες ελλείψεις σε τρόφιμα οι οποίες καλύπτονται από εισαγωγές.

Μπορεί οι εξαγωγές να ξεπέρασαν τα 9 δις ευρώ το 2022 αλλά είναι ελάχιστες σε σχέση με τις παραγωγικές δυνατότητες της χώρας.

Σε μια προσπάθεια συγκριτικής αξιολόγησης (*Benchmarking*) των εξαγωγικών επιδόσεων της Ελληνικής αγροτικής οικονομίας με τις πιο αναπτυγμένες αγροτικές οικονομίες πχ την Ολλανδική, θα διαπιστώσουμε ότι οι Ολλανδοί καλλιεργώντας σε δυσμενέστερες έδαφο-κλιματικές συνθήκες, με τις μισές περίπου καλλιεργούμενες εκτάσεις, πετυχαίνουν **εξαγωγές πάνω από 100 δις ευρώ το έτος**.

2.1 Αδυναμία Αξιοποίησης του ποιοτικού πλεονεκτήματος των Ελληνικών Τροφίμων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι υπάρχει αδυναμία προώθησης ακόμη και των ποιοτικών Προϊόντων Ονομασίας Προελεύσεως (ΠΟΠ) και Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) σε μια αγορά όπως η Ευρωπαϊκή που έχει ιδιαίτερη προτίμηση σε ποιοτικά τοπικά προϊόντα.

- ✓ **Η συνολική αξία αγοράς στην Ε.Ε., των ευρωπαϊκών προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ/ΕΠΙΠ ανέρχεται στα 77,15 δις. €, αντιπροσωπεύοντας το 7% της συνολικής αξίας των ευρωπαϊκών πωλήσεων του κλάδου τροφίμων και ποτών.** Η Ελλάδα καταλαμβάνει μόλις το 1,3% του συνόλου, ενώ τα μεγαλύτερα μερίδια συγκεντρώνουν η Ιταλία (33%), η Γερμανία (25%), η Γαλλία (17%) και η Μεγάλη Βρετανία (8%).

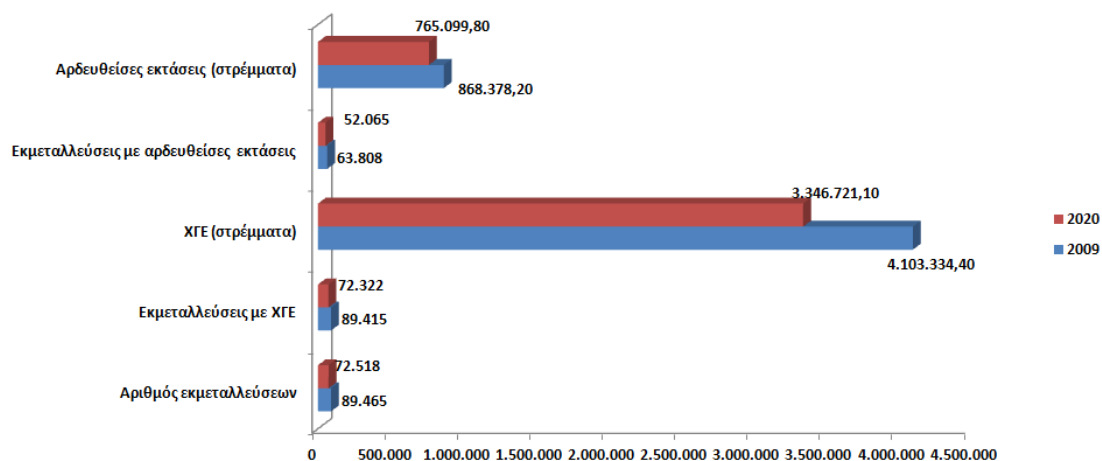
- ✓ **Οι οίνοι αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ήμισυ** της παραπάνω αξίας πωλήσεων (39,4 δισ. €), τα **γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα το 35%** (27,34 δισ. €) και τα **αλκοολούχα ποτά το 13%** (10,35 δισ. €)
- ✓ Χαρακτηριστικό είναι ότι η Ελλάδα έχει καταχωρισμένα πολλά περισσότερα προϊόντα σε σχέση με τη Γερμανία και τη Μεγάλη Βρετανία, γεγονός που υποδεικνύει τη χαμηλή ακόμα ανάπτυξη του κλάδου εμπορίας προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ/ΕΠΙΠ από την χώρα μας.

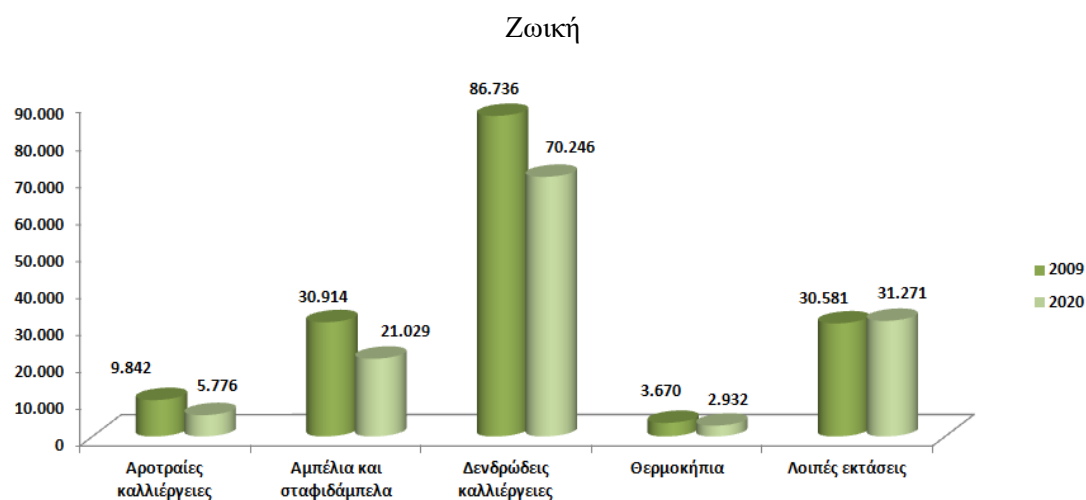
Πηγή: AREPO

3. Αγροτική Οικονομία της Κρήτης

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, στο διάστημα μεταξύ 2009 και 2020, ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Περιφέρεια Κρήτης σημείωσε μείωση της τάξης του 18,9 %, ενώ οι εκμεταλλεύσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση μειώθηκαν κατά 19,1 %. Ισόποση μείωση, ύψους 18,4 % σημείωσαν τα συνολικά στρέμματα των ΧΓΕ και ο αριθμός των αρδευόμενων εκτάσεων. Τα συνολικά στρέμματα των τελευταίων παρουσίασαν μείωση της τάξης του 11,9 %.

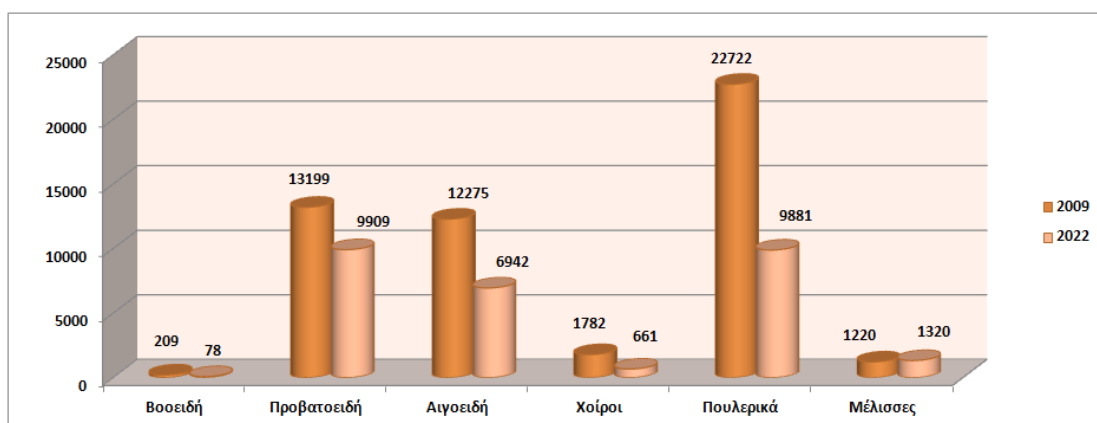

Στο διάστημα μεταξύ 2009-2020, ο αριθμός των αροτραίων εκμεταλλεύσεων στην Περιφέρεια Κρήτης σημείωσε μείωση της τάξης του 41,3 %. Ο αριθμός των αμπελώνων μειώθηκε σε ποσοστό 2%, των δενδρωδών καλλιέργειών κατά 19% και των θερμοκηπιακών εκτάσεων κατά 20 %. Αύξηση σε ποσοστό 2,3 % κατέγραψε μόνο η γενική κατηγορία των λοιπών εκτάσεων στις οποίες συμπεριλαμβάνονται, λιβάδια, βοσκότοποι, φυτώρια, οικιακοί λαχανόκηποι, αγραναπαύσεις κ.α.

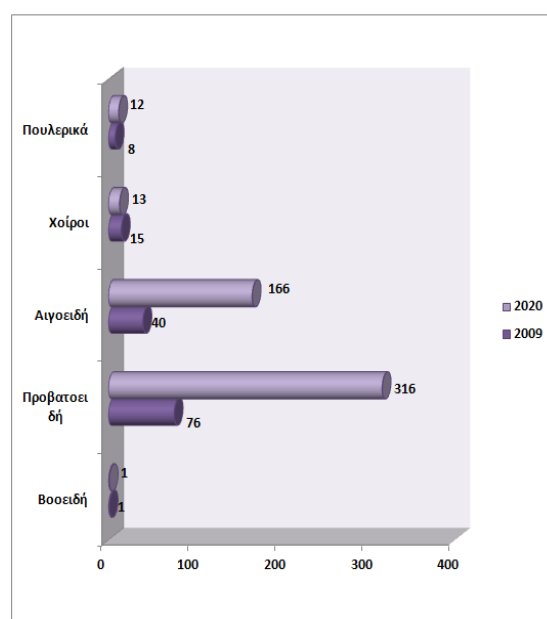
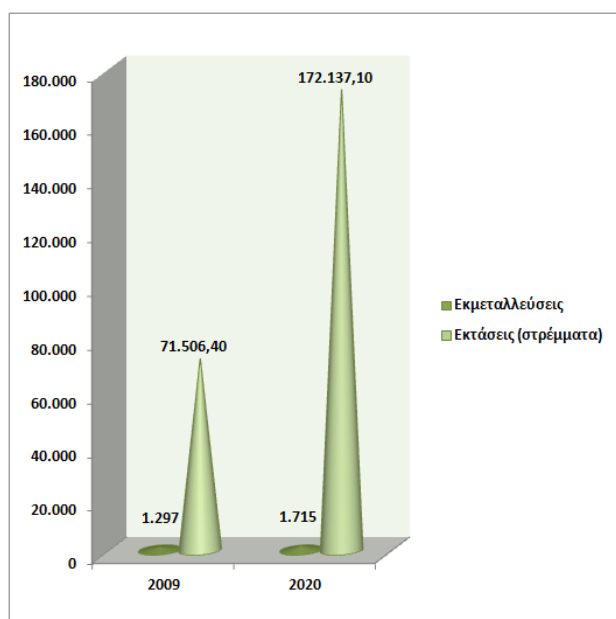
3.1 Αριθμός εκμεταλλεύσεων ζωικής παραγωγής στην Περιφέρεια Κρήτης (2009 – 2022)

Ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων βοοειδών στην Περιφέρεια Κρήτης, για το διάστημα 2009 έως 2022, σημείωσε μείωση της τάξης του 62,7 %. Οι εκμεταλλεύσεις των προβατοειδών μειώθηκαν σε ποσοστό 24,93 % και των αιγοειδών 43,45 %. Εξίσου μεγάλη μείωση παρουσιάζουν οι εκμεταλλεύσεις με χοιροειδή και πουλερικά, σε ποσοστό 62,91 % και 56,51 % αντίστοιχα. Αύξηση σε ποσοστό περίπου 8,2% κατέγραψε μόνο ο αριθμός των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων.

ΕΛΣΤΑΤ, 2023

3.2 Βιολογική Γεωργία & Κτηνοτροφία: Αριθμός βιολογικά πιστοποιημένων γεωργικών & κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην Περιφέρεια Κρήτης (2009 – 2020)

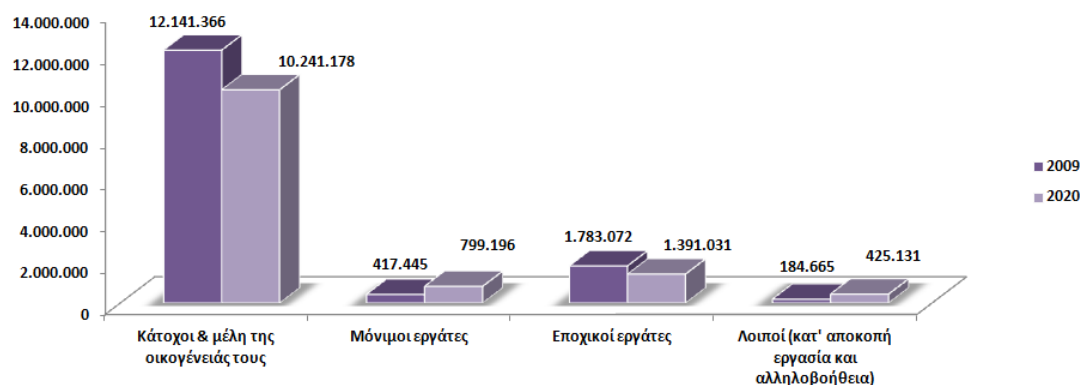

ΕΛΣΤΑΤ, 2021

Ο αριθμός των βιολογικά πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που τελούν σε καθεστώς μετάβασης, στην Περιφέρεια Κρήτης, για το διάστημα 2009-2020, αυξήθηκε σε ποσοστό 32,2%, ενώ τα αντίστοιχα πιστοποιημένα στρέμματα αυξήθηκαν σε ποσοστό 140,7%. Ο αριθμός των βιολογικά πιστοποιημένων ζωικών εκμεταλλεύσεων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που τελούν σε καθεστώς μετάβασης, στην Περιφέρεια Κρήτης, για το διάστημα 2009-2020, σημείωσε εκθετική αύξηση.

Συγκεκριμένα, οι πιστοποιημένες εκμεταλλεύσεις προβατοειδών αυξήθηκαν σε ποσοστό 315,8%, αιγοειδών + 238,8 % και οι πτηνοτροφικές + 50%. Αμετάβλητες παρέμειναν οι πιστοποιημένες εκμεταλλεύσεις βοοειδών, ενώ μείωση σε ποσοστό 13,3 % παρουσιάζουν οι βιολογικά πιστοποιημένες εκμεταλλεύσεις χοιροειδών.

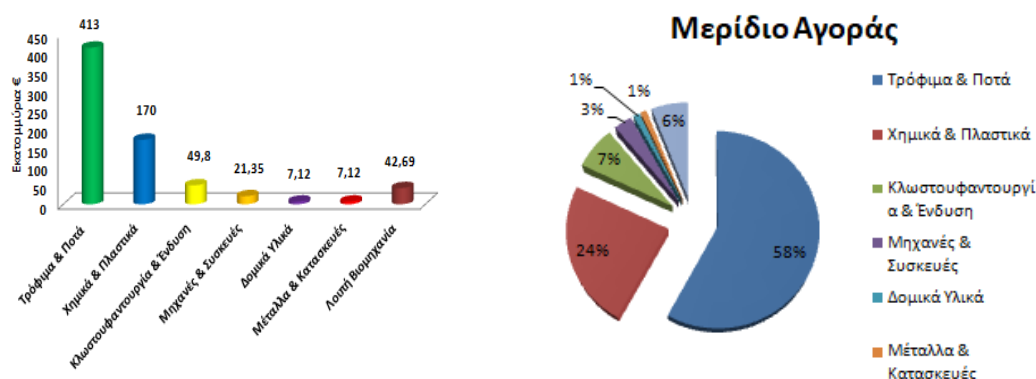
4. Αγροτική Εργασία: Ημέρες εργασίας απασχολουμένων σε γεωργία – κτηνοτροφία στην Περιφέρεια Κρήτης (2009 – 2020)

ΕΛΣΤΑΤ, 2021

Ο αριθμός των ημερών εργασίας των κατόχων εκμεταλλεύσεων και των μελών της οικογένειάς τους στην Περιφέρεια Κρήτης, για το διάστημα 2009 έως 2020, σημείωσε μείωση της τάξης του 15,7 %, όπως και των εποχικών εργατών (- 22%). Αντιθέτως, αύξηση σε ποσοστό 91,4 % παρουσιάζουν, για το ίδιο διάστημα, οι ημέρες εργασίας των μόνιμων εργατών. Ποσοστό αύξησης 130,2 % εμφανίζουν οι ημέρες εργασίας των όσων εργάζονται σε καθεστώς κατ' αποκοπή εργασίας ή/και αλληλοβοήθειας.

4.1 Πορεία εξαγωγών ανά κλάδο στην Κρήτη

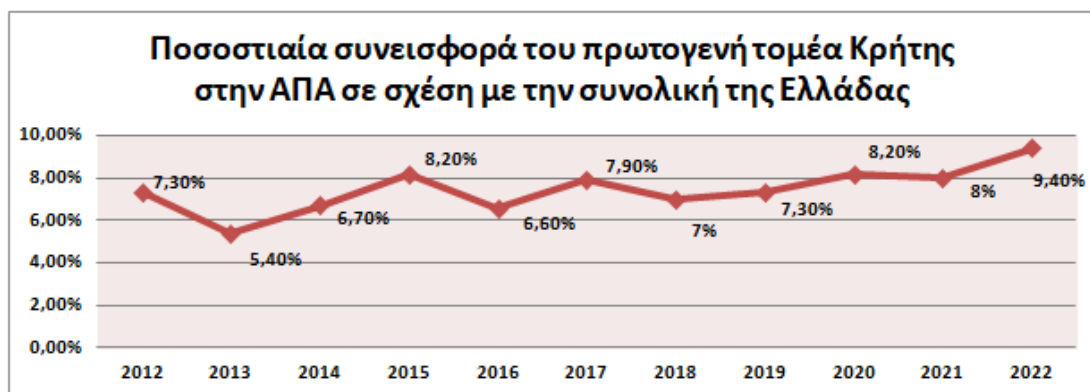

Σύνδεσμος Εξαγωγέων Κρήτης, 2024

Ο κλάδος των Τροφίμων και Ποτών, αποτελεί το 58,5 % του συνόλου των Κρητικών εξαγωγών για το 2024, παρουσιάζοντας μείωση κατά 33,7% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Ο κλάδος των Χημικών και Πλαστικών έρχεται 2^{ος}, με μερίδιο περίπου 23,8% επί του συνόλου των εξαγωγών της Κρήτης και αύξηση της τάξεως του 1%. Ακολουθούν οι κλάδοι της Κλωστοϋφαντουργίας (μερίδιο 7% και μείωση 8,1%), των Μηχανών & Συσκευών (μερίδιο 3,1% και αύξηση 19,5%) και με μικρότερα μερίδια τα Μέταλλα & κατασκευές, τα Δομικά Υλικά και τα λοιπά βιομηχανικά προϊόντα.

5. Η σημερινή κατάσταση στον αγροτικό τομέα

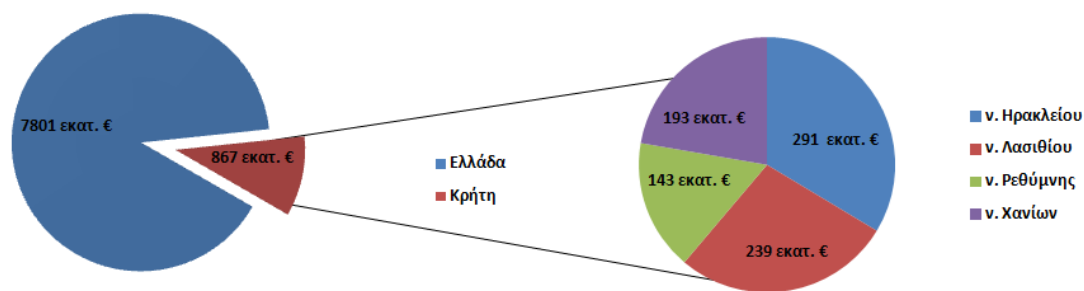
Το ποσοστό της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του πρωτογενή τομέα της Κρήτης διατηρείται, σε διπλάσια και πλέον επίπεδα, σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Ο πρωτογενής τομέας σε επίπεδο Ελλάδας παρουσιάζει σταθερή ανοδική τάση από το 2018 και έπειτα.

ΕΛΣΤΑΤ 2012 – 2022

5.1 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (εκατ. €) Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία (2022)

Για το έτος 2022 το 11,11% της ΑΠΑ του αγροτικού τομέα, προήλθε από την Περιφέρεια Κρήτης. Για την ίδια την Περιφέρεια Κρήτης, το 33,56% της ΑΠΑ του αγροτικού τομέα προέρχεται από τον ν. Ηρακλείου, το 27,57% από τον ν. Λασιθίου και το 22,26% και 16,49% από τους ν. Χανίων και Ρεθύμνου, αντίστοιχα.

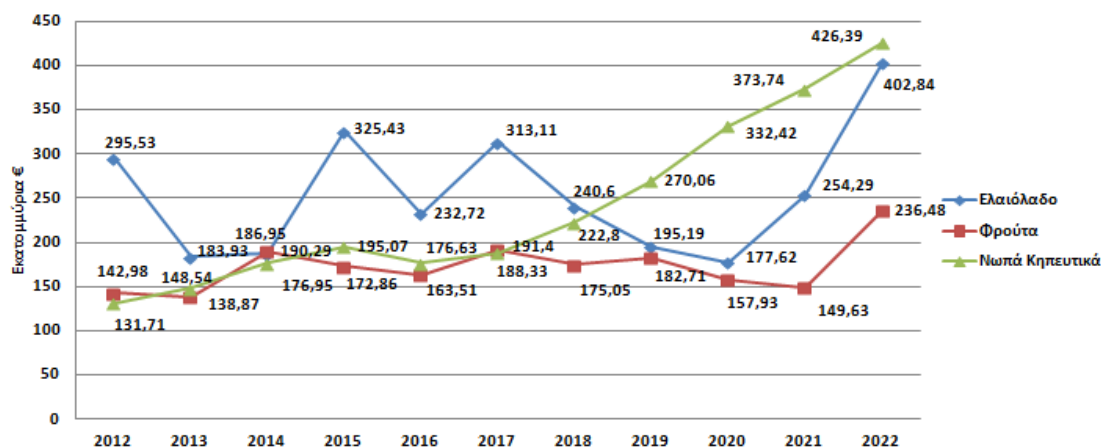

ΕΛΣΤΑΤ 2022

5.2 Εξέλιξη των αγροτικών προϊόντων της Κρήτης (αξία σε εκατ. €)

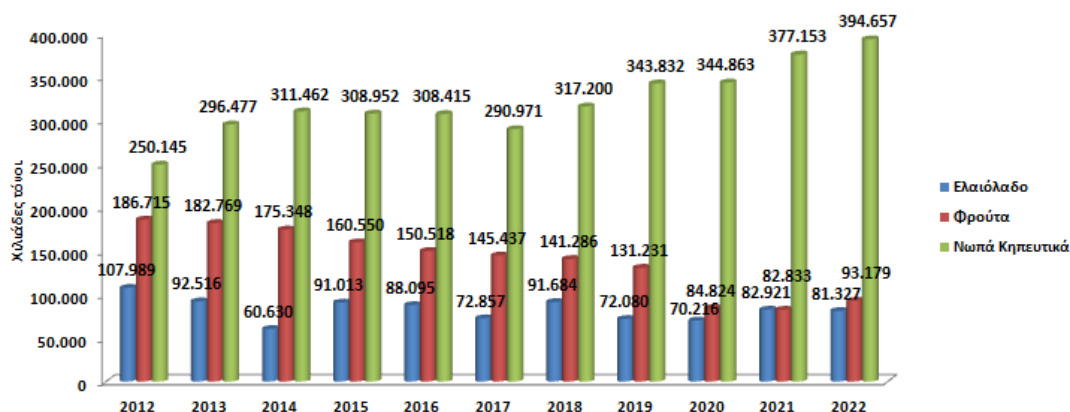
Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία κυμαινόμενη πορεία στην ελαιοπαραγωγή, με διακυμάνσεις να παρουσιάζονται στην τιμή της από το 2014 και μετά. Τα υπόλοιπα βασικά προϊόντα και συγκεκριμένα τα φρούτα και τα λαχανικά δείχνουν να διατηρούνται γενικά σε σταθερά & ταυτόχρονα χαμηλά επίπεδα στη διάρκεια της 10ετίας (2012 -2022).

ΕΛΣΤΑΤ 2012 – 2022

5.3 Εξέλιξη των αγροτικών προϊόντων της Κρήτης (ποσότητες σε χιλ. τόνους)

Κατά τη διάρκεια της 10ετίας 2012 - 2022, η παραγωγή των Νωπών Κηπευτικών στην Περιφέρεια Κρήτης καταγράφει αύξηση, η οποία προσεγγίζει το 58%. Στον αντίποδα η κατηγορία των Φρούτων, την εξεταζόμενη περίοδο, παρουσίαση μείωση της τάξης του 50%. Αντιστοίχως, μείωση ποσοτήτων παρουσιάζει και η κατηγορία του ελαιόλαδου, η οποία καταγράφει μείωση περί το 25%.

ΕΛΣΤΑΤ 2012 – 2022

6. Κοινή Αγροτική Παραγωγή – Η μείωση των επιδοτήσεων των καλλιεργειών της Κρήτης από την Νέα ΚΑΠ

Η χρηματοδοτική κατανομή των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων για τις παρεμβάσεις των Άμεσων Ενισχύσεων του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027, μειώνει το εισόδημα των παραγωγών και θέτει σε αμφισβήτηση την βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Αυτό συμβαίνει για τους παρακάτω λόγους:

Οι αμπελουργοί οι ελαιοπαραγωγοί και η καλλιεργητές δενδρωδών καλλιεργειών της Κρήτης τα τελευταία χρόνια έχουν δεχθεί τις μεγαλύτερες μειώσεις στις άμεσες ενισχύσεις, της τάξεως του 50%, όταν η μείωση στα κονδύλια της ΚΑΠ από την προηγούμενη περίοδο 2015-2020 είναι μόνο 0,5 %.

Κανένα από τα κύρια προϊόντα δεν λαμβάνει πληρωμές από τις «Συνδεδεμένες ενισχύσεις».

Δεν υπάρχει χρηματοδότηση από «Ειδικές Συνδεδεμένες Ενισχύσεις», όπως υπάρχει για άλλες καλλιέργειες.

Οι Αγροτικές εκμεταλλεύσεις στην Κρήτη βρίσκονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, όπου η εκμηχάνιση είναι δύσκολη και το κόστος παραγωγής υψηλό.

Η Ελαιοκαλλιέργεια που όπως είναι γνωστό εμφανίζει το φαινόμενο της **Παρενιαυτοφορίας** (μη σταθερή παραγωγή από χρονιά σε χρονιά) γεγονός που σημαίνει ότι για να συνεχίσουν οι παραγωγοί την καλλιέργεια έχουν ανάγκη την εισοδηματική ενίσχυση.

7. Συμπεράσματα προτάσεις

Η αγροτική οικονομία της Κρήτης παρόλο που εμφανίζει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα, ανταγωνιστικότητα και προστιθέμενη αξία σε σχέση με αυτή άλλων περιφερειών της χώρας, αντιμετωπίζει σημαντικά διαθρωτικά προβλήματα, που θέτουν σε κίνδυνο το μέλλον του αγροτικού τομέα.

7.1 Δυνατά Σημεία

Εργατικότητα και προσαρμογή στις αλλαγές του αγροτικού πληθυσμού.

Ποιοτικά προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας.

Η φήμη της κρητικής διατροφής

Κλίμα και έδαφος

Σημαντικά ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα σε σύνδεση με την παραγωγή.

Υψηλής ποιότητας Γεωτεχνικό δυναμικό

7.2 Αδύνατα σημεία

Υψηλό κόστος εισροών λόγω μεταφορικού κόστους

Η απόσταση από σημαντικά σημεία κατανάλωσης

Η έλλειψη ισχυρών μεταποιητικών επιχειρήσεων

Η έλλειψη βιώσιμων συνεταιριστικών οργανώσεων με πρόσβαση στις αγορές

Υπερδανεισμός αγροτών και επιχειρήσεων

Έλλειψη ρευστότητας

7.3 Ευκαιρίες

Η τάση για υγιεινή διατροφή

Η δυνατότητα σύνδεσης των τοπικών προϊόντων με τον τουρισμό

7.4 Απειλές

Η κλιματική κρίση

Η έλλειψη Νερού

Οι αλλαγή στο διεθνές εμπόριο με την επανεμφάνιση των δασμών

Η εγκατάλειψη του αγροτικού επαγγέλματος

Η μείωση και εγκατάλειψη της αγροτικής γης

Η χρήση αγροτικής παραγωγικής γης για άλλες χρήσεις

8. Στρατηγικό Σχέδιο χωρίς Στρατηγική

8.1 Για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας απαιτείται ένας ρεαλιστικός στρατηγικός σχεδιασμός.

Μπορεί στα αστικά κέντρα οι καταναλωτές να δυσφορούν και να διαμαρτύρονται δικαιολογημένα, για τις αυξήσεις στις τιμές των τροφίμων, αλλά στις αγροτικές περιοχές οι παραγωγοί ανησυχούν για τις κουτσουρεμένες επιδοτήσεις, το αυξημένο κόστος παραγωγής, τις χαμηλές τιμές πώλησης των προϊόντων τους, τις καταστροφές και την αβεβαιότητα που προκαλεί η κλιματική κρίση.

Οι τιμές των τροφίμων έχουν άμεση σχέση με το κόστος παραγωγής αλλά και με τις άμεσες επιδοτήσεις που οι παραγωγοί λαμβάνουν από τον πρώτο πυλώνα της ΚΑΠ.

Ένας από τους λόγους που οι παραγωγοί επιδοτούνται - και πρέπει να επιδοτούνται - είναι για να μπορούν οι καταναλωτές να έχουν πρόσβαση σε ασφαλή και ποιοτικά τρόφιμα, σε προσιτές τιμές.

Στη νέα προγραμματική περίοδο 2023-2027 της ΚΑΠ υπάρχουν αρκετές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

Μια απ' αυτές είναι ότι, κάθε κράτος μέλος ήταν υποχρεωμένο να καταθέσει ένα Στρατηγικό Σχέδιο Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΣΣ-ΚΑΠ).

Με λίγα λόγια το κάθε κράτος έπρεπε να αποφασίσει ποιους κλάδους της αγροτικής οικονομίας θα ενισχύσει με τα χρήματα από την ΚΑΠ.

Σύμφωνα με το προοίμιο του ΣΣ:

Το Στρατηγικό Σχέδιο Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΣΣ ΚΑΠ) της περιόδου 2023-2027 αποτελεί το βασικό κείμενο πολιτικής για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και των αγροτικών περιοχών της Χώρας, απαντώντας στις σύγχρονες προκλήσεις μέσα από μια ισορροπημένη προσέγγιση των φιλοδοξιών της νέας ΚΑΠ για μια περισσότερο ανθεκτική, πράσινη και ψηφιακή Γεωργία, σε εναρμόνιση με τις αντίστοιχες προτεραιότητες των στρατηγικών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Σε θεωρητικό επίπεδο, κανείς δεν διαφωνεί με τις διαπιστώσεις του ΣΣ, τί έγινε όμως στην πράξη; ποια είναι τα χαρακτηριστικά του ΣΣ και πως εξελίσσετε η εφαρμογή του;

Το Στρατηγικό Σχέδιο που κατέθεσε η Χώρα μας στην ΕΕ δεν είναι τίποτε άλλο από ένα ευχολόγιο με αυτονόητες διαπιστώσεις χωρίς πρόταση για ουσιαστικές αλλαγές του παραγωγικού μοντέλου της αγροτικής οικονομίας και μετρήσιμους στόχους.

Δεν αντιμετωπίζει καμία από τις στρεβλώσεις και τις παθογένειες της αγροτικής οικονομίας.

Η πρώτη εμπειρία από την εφαρμογή του, έδειξε ότι καμία από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες του Υπουργείου αγροτικής ανάπτυξης δεν ήταν έτοιμη να εφαρμόσει το σχέδιο.

Το ΣΣ επιβαρύνει τους παραγωγούς με επιπλέον κόστος για την είσπραξη μειωμένων επιδοτήσεων, και κατανέμει την βασική ενίσχυση με ρουσφετολογικά πολιτικά και όχι αναπτυξιακά κριτήρια.

9. Προτάσεις για την Ανασυγκρότηση της Αγροτικής Οικονομίας

Thing out of The Box

9.1 Αγροτική οικονομία προσανατολισμένη στην αγορά και Στρατηγική διαφοροποίησης.

Η αγροτική μας οικονομία - με μικρές εξαιρέσεις - είναι μια οικονομία με προσανατολισμό στην παραγωγή και όχι στην αγορά, δηλαδή για να το πούμε λαϊκά παράγει ότι την βολεύει, ότι βρήκαμε από τους παππούδες μας, χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη τα μηνύματα της αγοράς, χωρίς να αναλύει τον ανταγωνισμό.

Παράγουμε προϊόντα με μικρή προστιθέμενη αξία αδιαφοροποίητα, σε μικρές εκτάσεις, με μεγάλο κόστος παραγωγής.

Το παραγωγικό μοντέλο της αγροτικής μας οικονομίας έχει φτάσει στα όρια του εδώ και χρόνια, συντηρείται συρρικνωμένο λόγω των επιδοτήσεων της ΚΑΠ.

Είναι απαραίτητο ένα πραγματικό Στρατηγικό Σχέδιο.

Ένα στρατηγικό σχέδιο που θα καταγράφει τα δυνατά και αδύνατα σημεία της Ελληνικής αγροτικής οικονομίας, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες, θα κατευθύνει τους πόρους με κριτήριο τους τομείς που παρουσιάζουν συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στο διεθνές περιβάλλον.

Βιώσιμη αγροτική οικονομία χωρίς έρευνα και καινοτομία δεν υπάρχει.

Στην χώρα μας διεξάγεται σημαντική έρευνα στον αγροδιατροφικό τομέα, έρευνα η οποία όμως δεν βρίσκει εφαρμογή στην ελληνική γεωργία και δεν δημιουργεί υπεραξία.

Αφενός η έρευνα δεν είναι ενταγμένη σ' ένα ευρύτερο σχεδιασμό, αφετέρου δεν υπάρχει ιμάντας μεταφοράς των ερευνητικών δεδομένων στην παραγωγική διαδικασία.

Για την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, είναι απαραίτητη η συγκέντρωση όλων των ερευνητικών πόρων στην εξυπηρέτηση του στρατηγικού σχεδίου, η δημιουργία μιας Food Valley, ενός ερευνητικού κέντρου όπως πχ το ΙΤΕ, που θα ασχολείται αποκλειστικά με την αγροτική έρευνα, από την γενετική βελτίωση των φυτών έως το marketing και την καινοτομία, ένα κέντρο που θα συγκεντρώσει

πόρους τόσο από τον ιδιωτικό όσο και τον δημόσιο τομέα, θα συντονίζει την αγροτική έρευνα η οποία θα είναι στην υπηρεσία εξυπηρέτησης των στόχων του Στρατηγικού Σχεδίου.